

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІСНИК
ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 3 (101)

Науковий журнал,
заснований у серпні 1998 року

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2023

*Видається за рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 18 від 29 вересня 2023 року).*

Головний редактор

Йоганна Гетка, доктор філологічних наук, професор, керівник відділення Центрально- та Східноєвропейських міжкультурних студій, Варшавський університет, Польща

Відповідальні редактори

Олена Юрчук, доктор філологічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Галина Гримашевич, кандидат філологічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Редактори

Олена Андрушенко, кандидат філологічних наук, доцент, Університет Аугсбурга, Німеччина

Наталія Астрахан, доктор філологічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Юрій Громик, кандидат філологічних наук, доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Світлана Ковпик, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератур Криворізького державного педагогічного університету, Україна

Сергій Михида, доктор філологічних наук, професор, Центрально-український державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

Віктор Мойсієнко, доктор філологічних наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Людмила Славова, доктор філологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Фелікс Штейнбук, доктор філологічних наук, професор кафедри русистики та східноєвропейських студій, Університет імені Коменського в Братиславі, Словаччина

Наталія Шульська, кандидат філологічних наук, доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Катажина Якубовська-Кравчик, доктор Phd з гуманістики, ад'юнкт, в.о. завідувача кафедри українистики, Варшавський університет, Польща

Свідоцтво Міністерства юстиції України про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 23685-13525 ПР від 27.12.2018 р.

Наукове періодичне видання

Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки: науковий журнал / [гол. ред. Й. Гетка, відповід. редактори О. Юрчук, Г. Гримашевич]. Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2023. Вип. 3 (101). 257 с.

Журнал «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка» внесено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з філології – наказ МОН України № 1188 від 24 вересня 2020 р.

**Журнал індексується в таких наукометричних базах:
Index Copernicus, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory та CiteFactor**

Сайт видання: [http:// philology.visnyk.zu.edu.ua](http://philology.visnyk.zu.edu.ua)

Макетування: Кривонос О.М.

Коректори англomовної версії: Гирин О., Криворучко Т.

В усіх статтях збережено орфографію та пунктуацію авторів.

Підписано до друку 28.10.2023 р. Формат 60x90/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 22.4 Обл.-вид. арк 29.7. Тираж 300. Замовлення 35.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua

Україна, 10008, м. Житомир, вул. В. Бердичівська, 40. тел. (0412)431195, 431417

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Zhytomyr Ivan Franko State University

ZHYTOMYR
IVAN FRANKO
STATE UNIVERSITY
JOURNAL

PHILOLOGICAL SCIENCES

Volume 3 (101)

Scientific journal,
founded in August 1998

Zhytomyr Ivan Franko State University Press
Zhytomyr
2023

*Approved for publication by the Academic Council of Zhytomyr Ivan Franko State University
(protocol № 18 dated from 29.09.2023).*

Editor-in-chief

Joanna Getka, Warsaw University, Warsaw, Poland

Co-editor-in-chief

Olena Yurchuk, Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

Halyna Hrymashevych, Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

Editors

Olena Andrushenko, University of Augsburg, Germany

Natalia Astrakhan, Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

Yurii Hromyk, Lesya Ukrainka East European National University, Lutsk, Ukraine

Svitlana Kovpik, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine

Serhii Mykhyda, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical university, Ukraine

Viktor Moisiienko, Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

Liudmyla Slavova, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Feliks Shteinbuk, Comenius University in Bratislava, Republic of Slovenia

Nataliia Shulska, Lesya Ukrainka Eastern European National University, Ukraine

Katarzyna Jakubowska-Krawczyk, Warsaw University, Warsaw, Poland

**Certificate of the Ministry of Justice (Ukraine) on the State Registration of Print Media
KB № 23685-13525 ПП from 27.12.2018**

Scientific Periodical

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philological Sciences: scientific journal / [editor J.Getka, co-editor-in-chief O.Yurchuk, H.Hrymashevych]. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University Press, 2023. Vol. 3 (101).257 p.

«Zhytomyr Ivan Franko State University Journal» is included in the list of scientific professional publications of Ukraine, which can publish the results of the thesis for a Doctoral and Candidate Degree in Philology – Resolution of Ministry of Education and Science of Ukraine № 1188 from September 24, 2020.

The journal is indexed in Index Copernicus, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory and CiteFactor

Website: <http://philology.visnyk.zu.edu.ua>

Modelling: Kryvonos O. M.

Proofreader of English-language Edition: Hyryn O., Kryvoruchko T.

Authors' spelling and punctuation are preserved in the articles.

Signed for printing 28.10.2023 p. Size 60x90/8. Offset Paper. Font Times New Roman.

Risograph printing. Conventional printed sheets 22.4. Printed sheets 29.7. Number of copies 300. Order 35.

Zhytomyr Ivan Franko State University Press

Licence of the Subject of Publishing: Series ZhT № 10 from 07.12.04.

(E-mail): zu@zu.edu.ua

Ukraine, 10008, Zhytomyr, Velyka Berdychivska Str., 40. tel. (0412)431195, 431417

ISSN (Print): 2663-7642

ISSN (Online): 2707-4463

© Zhytomyr Ivan Franko State University, 2023

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 3 (101)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 3 (101)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

УДК 811.161.2/373.21

DOI 10.35433/philology.3(101).2023.181-195

УКРАЇНСЬКА ОЙКОНІМІЯ: СТРАТИГРАФІЧНО-АРЕАЛЬНИЙ, СОЦІО-, ЕКОНОМАСТИЧНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМИ

Я. П. Редьква*

Українська ономастика сьогодні – це важлива складова світової ономастичної науки, яка посідає в ній важливу нішу, маючи фундаментальні теоретичні й практичні здобутки в аналізі всіх класів власних назв. Зрозуміло, що для того щоб бути повноцінно інтегрованими у світову ономастичну спільноту, дослідники онімного простору (як українські, так і закордонні) мають отримувати цю найповнішу інформацію та бути на вістрі всіх світових подій, що сьогодні відбуваються в глобалізованому ономастичному світі.

У цій статті комплексно проаналізовано найважливіші здобутки українських дослідників ойконімного простору України, зосереджені в трьох напрямках: стратиграфічно-ареальному, соціо- та економастичному, лінгвокультурологічному. Зокрема, докладно схарактеризовано найважливіші концепції аналізу ойконімів, уміщені в монографіях і дисертаційних дослідженнях впродовж останніх 18-ох років (2002–2020 рр.).

Так, у межах стратиграфічно-ареального напрямку синтезовано результати досліджень ареалів архаїчних типів ойконімів, їхньої стратиграфії, окремих лексико-семантичних та словотвірних моделей із погляду діячності. Просторово осмислити давню ойконімію України, згідно з цим підходом, можна завдяки діячності розгляду фіксації різних типів назв поселень, картографування та статистичного підсумування.

Соціономастичний та економастичний напрямки представлений аналізом ойконімів із соціолінгвістичного та еколінгвістичного погляду, а також необхідністю унормування назв населених пунктів на державному рівні внаслідок політики декомунізації.

Лінгвокультурологічний напрямок мовно-культурних ономастичних студій демонструє потенційно приховану у внутрішній формі назв населених пунктів фонову культурно-історичну інформацію. Значну увагу при цьому приділено асоціативним та конотативним поясненням походження ойконімів (ойкокультуронімів) з урахуванням принципів антропоцентризму та культуроцентризму.

Ключові слова: ареал, декомунізація ойконімів, твірна основа ойконіма, ойкокультуронім, стратиграфія.

* кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії та культури української мови
(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)
y.redkva@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-5452-418X

UKRAINIAN OIKONYMY: STRATIGRAPHIC-AREAL, SOCIO-ECONOMASTIC AND LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACHES

Redkva Ya. P.

Ukrainian onomastics today is an important part of the world onomastic science and occupies in it an important niche having fundamental theoretical and practical achievements in analysing all classes of proper names. To be fully integrated into world onomastic community, the scholars of onym space (both Ukrainian and foreign) have to receive complete information and follow state-of-the-art world developments in the globalized onomastic world [17].

We performed a complex analysis of the outcomes of Ukrainian researchers of oikonym space of Ukraine that are dwelt in three areas: stratigraphic and areal, socio-economastic, and linguo-cultural in the present paper. The most important concepts of oikonym analysis were characterised in detail in monographs and dissertations over the last eighteen years (2002–2020).

The results of archaic types of oikonoms areals, their stratigraphy, separate lexico-semantic and derivational models from the point of view of diachrony were synthesized within the stratigraphic approach. To spatially comprehend old oikonymy of Ukraine, according to the approach, is possible due to diachronic study of spellings of different types of names of settlements, mapping and statistical analysis.

Socioonomastic and economastic approach is represented by the analyses of oikonoms from sociolinguistic and ecolinguistic point of view, and the necessity to standardize place names on the level of the state as a result of decommunisation policy.

Linguocultural approach of linguistic and cultural onomastic studies demonstrates potentially concealed in the inner form of place names a background cultural and historical information. Considerable attention is devoted to associative and connotative origins of oikonoms (oikoculturonoms) considering the principles of anthropocentrism and culturocentrism.

Key words: *arel, decommunisation of oikonoms, derived stem of oikonym, oikoculturonym, stratigraphy.*

Постановка наукової проблеми.

Суспільство має перманентну потребу в глибокому розумінні й усвідомленні тих процесів, які відбуваються у сфері власних назв різних категорій. А відповідь на такі запити йому можуть дати лише професіонали-ономасти, тобто кваліфіковані спеціалісти певної ономастичної сфери.

Українська ономастична наука сьогодні впевнено почуває себе на фоні слов'янської та й загалом світової ономастики, адже має тривалу історію та вагомий доробок у дослідженнях онімного простору нашої держави в багатьох площинах. Системні дослідження *potina propria* України почали активно й інтенсивно проводитися в 60–70-х роках ХХ ст. Основну увагу на той час українські ономасти приділяли теоретичному й практичному розвитку двох ономастичних підрозділів – антропоніміки й топоніміки. Наступний етап – це 80-і та 90-і рр. ХХ

ст. У цей період сформувалися та активно почали проводити назвознавчі дослідження у сфері ономастики Дніпровський, Донецький, Івано-Франківський, Кропивницький, Луцький, Львівський, Одеський, Тернопільський, Ужгородський, Хмельницький, Чернівецький ономастичні осередки. Діяльність кожного з них сьогодні зосереджена довкола певних ономастичних проблем [4]. Наукова діяльність у сфері дослідження всього онімного простору України має сьогодні системний і регулярний характер, про що засвідчують ХІХ всеукраїнських та міжнародних ономастичних конференцій, які проводяться зі стабільною періодичністю в два роки³. Ономастичні дослідження тривали безперервно та проходили апробацію

³ Чергова ХХ Ономастична конференція відбулася 18–19 травня 2023 року на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка в м. Житомир.

на згаданих ономастичних конференціях і спеціалізованих ономастичних семінарах, присвячених дослідженням конкретних класів онімів: напр., семінар "Ойконімія України: стан і перспективи розвитку" (Інститут української мови НАН України; м. Київ, 2009).

Історія заселення, культурного освоєння певними етносами, народами географічно й історично окресленої території України неодмінно залишала свій відбиток у назвах поселень, які на ній виникали. Ойконіми (назви хуторів, сіл, селищ, містечок) у своїх основах і структурних типах акумулюють стратиграфічну, структурно-семантичну, етнографічну, історичну, антропоцентричну, лінгвокультурологічну, еколінгвістичну інформацію, яка сьогодні зазнає різноаспектної інтерпретації та має своє вираження в окремо цьому присвяченим ойконімічним студіям.

Сьогодні виокремлюємо три напрямки⁴, за якими здійснюють синхронічно-діахронічний аналіз усієї ойконімної системи України з указівкою для кожного з цих напрямків персоналій найбільш відомих дослідників.

До них зараховуємо:

1. *Стратиграфічно-ареальний* (Дмитро Бучко, Зоряна Купчинська, Олег Купчинський, Наталія Михайличенко, Марія Мриглод, Людмила Радьо, Ярослав Редьква, Інна Царалунга). 2. *Соціо- та економастичний*: Богдан Ажнюк, Любомир Белей, Олександр Белей, Світлана Ковтюх, Василь Лучик, Людмила Нуждак, Оксана Михальчук, Ольга Шульган. 3. *Лінгвокультурологічний* (Світлана Ковтюх, Віра Котович, Галина Лукаш, Михайло Торчинський).

Мета дослідження. У цій статті ставимо собі за мету охарактеризувати, синтезувати та

інтерпретувати найбільш вагомий вклад українських ономастів у розвиток та становлення *стратиграфічно-ареального, соціо- й економастичного та лінгвокультурологічного* напрямків у підходах до аналізу ойконімії України.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Стратиграфічно-ареальний напрямок.

Актуальність стратиграфічно-ареального підходу до аналізу ойконімів України полягає в описі ареалів архаїчних типів, установленні їхньої продуктивності, застосуванні картографування ойконімів на кожному хронологічному зрізі (за століттями), визначенні структури, а також семантики твірних основ архаїчних типів українських назв поселень. Дослідження стратиграфії архаїчних типів географічних назв із погляду діахронічного опрацювання ареалів України дає змогу простежити процес формування української ойконімної системи загалом.

Станом на сьогодні проаналізована значна частина ойконімії, зафіксована історичними джерелами; частково сформований її реєстр із погляду історичних фіксацій; виявлені лінгвальні та екстралінгвальні чинники, які вплинули на становлення та розвиток українських типів назв поселень як органічної складової загальнослов'янських словотвірних типів; зроблено також структурний аналіз твірних основ ойконімів багатьох українських територій.

Усе сказане дає підстави комплексно дослідити з діахронно-ареального погляду архаїчні типи ойконімів України. До того ж з'ясування принципів і способів номінації назв населених пунктів важливе як для України, так і для всіх слов'янських територій. Такий підхід потребує чіткого застосування ономастичних методів та прийомів, зокрема:

⁴ Вивченню регіональної ойконімії України присвячено нашу окрему статтю в "ONOMA" (Volume № 57, 2022. <https://onomajournal.org/vol-57/>).

1. Методу систематизації (застосування найбільш оптимальної класифікації та систематизація ойконімного матеріалу за типом твірних основ і врахуванням загальнослов'янської типології та генетичної спорідненості ойконімів).

2. Етимологічного (установлення походження семантики твірних основ та семантики первинних формантів назв поселень).

3. Словотвірного (з'ясування способів словотворення та виділення структурних типів (моделей) ойконімів).

4. Дескриптивного (опис твірних основ, структури ойконімів, ареалів їхнього поширення).

5. Порівняльно-історичного (хронологічне (діахронічне) простеження поширення типів ойконімів і виявлення тенденцій у розвитку системи ойконімів).

6. Реконструктивного (відтворення як утрачених антропонімів, так і базових апелятивів у архаїчних типах назв поселень).

Стратиграфічно-ареальний підхід у формантних дослідженнях (лексико-семантичні, структурні типи; словотвірні моделі топонімів) було закладено ще в 70-х та продовжено в 90-х роках ХХ століття кандидатськими дисертаціями Дмитра Бучка [3], Олега Купчинського [12], Зоряни Купчинської [10], у яких назви поселень відповідних типів (моделі на: *-ovьci*, *-ipьci*, *-iči*, посесивні ойконіми на *-ipъ*, *-ovъ*) було піддано не лише лексико-семантичному та структурному аналізу, але й досліджено їх у діахронно-ареальній площині.

У 2000-х роках стратиграфічні, формантні (лексико-семантичні та структурно-словотвірні) дослідження окремих дериваційних типів, а також ареальну характеристику ойконімів із погляду діахронії представлено в працях Марії Мриглод [14] – ойконіми Правобережної України з християнськими іменами в основах; Людмили Радьо [16] – ойконіми на **-jъ*,

(**-ja*, **-je*) у Х–ХХ ст.; Інни Царалунги [20; 21] – ойконіми на *-any* (*-jany*); Наталії Михайличенко [13] – назви населених пунктів на *-ets'*, *-itsya*.

Марія Мриглод у дисертації "Становлення і розвиток моделей ойконімів Правобережної України з християнськими іменами в основах" [14] дослідила відантропонімні (з християнськими іменами в основах) назви населених пунктів Правобережної України. Об'єктом аналізу стали відпатронімні, відродові та посесивні ойконіми названої території України з урахуванням часу їхньої першої фіксації та ареалів поширення. На основі застосування стратиграфічного, порівняльно-історичного та порівняльно-типологічного методів було встановлено особливості розвитку ойконімів як з архаїчними (*-iči* (*-oviči* / *-eviči*), *-iniči*), *-ivtsi*, *-intsi*, так і сучасними (*-any* / *-jany*, *-ata* / *-jata*, *-y* / *-i*) моделями; визначено територіальне поширення цих моделей. Крім того, проаналізовано продуктивність словотвірних варіантів тих християнських імен, які стали базовими для посесивних ойконімів (давні моделі на **-jъ* (**-ja*, **-je*), *-iv* (*-eva*, *-eve*, *-ova*, *-ove*, *-ovo*), *-in* (*-ina*, *-ine*, *-ino*); сучасні моделі на *-ivka*, *-ščyna* / *-ivščyna*, *-ykha*, *-pol'*, (*-pil'*, *-pillya*)). Щодо цих моделей було визначено час найбільшої їхньої продуктивності та локалізація в певних частинах Правобережної України.

Людмила Радьо в дисертації "Ойконіми України на **-jъ*, (**-ja*, **-je*) у Х–ХХ ст." [16] показала кількісне поширення ойконімів із посесивним формантом **-jъ* (**-ja*, **-je*) у період Х–ХХ ст. та встановила, що він був продуктивним у кінці ХІІ та у ХІІІ століттях; 43% назв фіксують джерела ХІV–ХV ст., а 50 % уже можна вважати новозасвідченими утвореннями. Картографічно поширення цього типу ойконімів нерівномірне, однак найбільше скупчення – у Волинській, Львівській, Житомирській, Чернігівській,

Київській, Хмельницькій та Рівненській областях (ареал поширення назв на **-jъ* – припадає на західні, північно-західні та північні області, а концентрація ойконімів на **-ja*, **-je* – це південний схід). Здебільшого твірні основи цих ойконімів становлять давньослов'янські імена, відкомполітизовані, відапеліативні антропоніми.

Інна Царалунга в кандидатській дисертації "Українські топоніми на *-any (-jany)*" [20], на основі якої згодом вийшла й монографія з однойменною назвою [21], простежила локалізацію ойконімів на *-any (-jany)* на території всієї України та визначила їхні основні та периферійні зони поширення, указавши на найбільшу локалізацію на Правобережжі (Буковина, Волинь, Галичина, Поділля), а час появи окреслила X–XIV століттями. На її думку, у XV–XVI ст. ойконіми з формантом *-any (-jany)* становили вже досить продуктивну модель на теренах України. На основі лексико-семантичного та структурного аналізу дослідниця покласифікувала ойконіми на локально-етнічні, топографічні, відгідронімі, відкатойконімі, відантропонімі та ін. Загалом аналізу було піддано 361 назву українських населених пунктів із зазначеним формантом, що засвідчили джерела X–XX століть. Стратиграфічний аналіз українських ойконімів на *-any (-jany)* дав змогу вказати на їхнє розташування на південному сході та південному заході східної частини загальнослов'янського ареалу в часових проміжках: X–XIV, XV–XVI, XVII–XVIII, XIX–XX ст. [21: 41–112, 114, 137].

Даючи характеристику стратиграфії українських ойконімів на *-eъ* (994 назви), *-иця* (1191 назва) – однієї з найдавніших загальнослов'янських моделей, Наталія Михайличенко [13] вказує на найбільшу їхню кількість у XVI–XVII ст. та XX–поч. XXI ст., на зародження – у VI–IX ст., на перші фіксації – у X–XIV ст., а поширення (найбільше скупчення) локалізує на території Галичини, Волині, Буковини,

Поділля, Київщини та середньої течії Дніпра. З погляду семантики виокремлено відонімі (відгідронімі та відантропонімі) й відапеліативні (характер рельєфу, спосіб освоєння земель, рослинний покрив, тип поселення та ін.) ойконіми. За структурою назви поселень поділено на прості, складні та складені, а за способом деривації – на назви доойконімного (семантичний спосіб: онімізація, трансонімізація) та ойконімного (суфіксальний, префіксально-суфіксальний різновиди морфологічного способу словотворення) рівнів деривації.

Підсумком ономастичних досліджень стратиграфічного напрямку стала фундаментальна монографія Зоряни Купчинської "Стратиграфія архаїчної ойконімії України" [11], на підставі якої авторка захистила докторську дисертацію. У цій праці проаналізовано архаїчні типи ойконімів України, зокрема назви з топонімоформантами: **-j(ъ)*, **-ьskъ*, **-ьn-*, **-any / *-jany*, **-itji*, **-jъ*, **-inъ*, **-ovъ / *-evъ* [11: 32–33]. Архаїчні загальнослов'янські ойконімічні типи на **-any / *-jany*, **-jъ*, **-itji*, **-inъ*, **-ovъ / *-evъ*, **-ьskъ*, **-ьn-* мають повне представлення, як переконливо доводить дослідниця на підставі цього стратиграфічного дослідження, і в найдавнішій ойконімії України, а їхні суфіксальні моделі сягають індоєвропейського періоду. Зокрема, ойконімічні моделі на **-itji*, посесивні утворення та плюративи своїми твірними основами (особовими назвами) вказують на поселенців певної території; велика кількість апеліативної лексики твірних ойконімічних основ належить до праслов'янської лексики; закономірно, що конкретні типи ойконімів формувалися в певних суспільно-історичних умовах; їхні антропонімічні основи мають загальнослов'янські паралелі; ареали архаїчних ойконімічних типів України є органічним складовим компонентом загальнослов'янських.

Дослідниця вдосконалила методику діахронного картографування ойконімів, створила мініатлас указаних вище типів назв поселень у періоди до XIV ст. та XV–XXI століть. Загалом на підставі джерельних свідчень і довідкової літератури вона сформувала перелік архаїчних типів ойконімів сумарною кількістю майже 23000 одиниць.

Стратиграфічно-ареальний підхід до аналізу ойконімів дає змогу просторово осмислити давню ойконімію України на основі використання діахронної фіксації назв поселень, їхнього картографування та застосування кількісних підрахунків (статистичних даних).

Можемо підсумувати, що аналіз ономастичних праць стратиграфічно-ареального напрямку дає підстави стверджувати, що давня ойконімія України представлена архаїчними моделями: **-itj-i*; **-ovьci*; **-inьci*; **-jь* (**-j-a*, **-j-e*); посесивними утвореннями: **-ovь*, **-inь*; назвами поселень: **-any* / **-jany*; старожитніми ойконімами: **-ьskь*; **-ьn*; **-ьcь*; **-ic-a*; суфіксальними новоутвореннями: *-ivk-a*; *-k-a*. Крім того, говорити на сучасному етапі про давність (архаїчність) ойконіма можна лише простеживши його еволюцію в діахронії та вивчивши природу топонімотворчого форманта, адже багато новітніх назв поселень можуть утворюватися за аналогією до збережених архаїчних назв (напр., з суф. **-ьskь* > *s'k*, *-ts'k*), а також може бути й зворотний процес, коли архаїчна модель зазнає переоформлення відносно новими ойконімними формантами *-ivk-a*, *-k-a* (фрагментарно засвідченими, до речі, у джерелах на межі XIV–XV століть), або ж давня назва просто перейменовується.

Соціо- та економастичний напрямок дослідження української ойконімії.

Початок ХХ ст. в українській ойконіміці позначений новими напрямками, пов'язаними із

соціокультурними аспектами та сприйняттям ойконімів як еколінгвістичних та соціолінгвістичних феноменів. Відповідно тут на допомогу можуть прийти такі науки, як соціолінгвістика та еколінгвістика, адже за їхньою допомогою можна прояснити екстралінгвальні та інтралінгвальні чинники, які в різні часові проміжки мали вплив на становлення ойконімії України ХХ та початку ХХІ сторіччя. Цей аспект пов'язаний із державним урегулюванням та унормуванням назв населених пунктів унаслідок проведення політики декомунізації та посиленням зацікавлення походження ойконімів з історичного та культурного погляду. Сьогодні, під час українсько-російської війни 2022 року, особливо гострою є потреба завершення трансформації назвотворчих процесів в онімному просторі України, який ще залишається почасти недекомунізованим. Особливо це помітно в урбанонімії – назвах внутрішньоміських об'єктів усіх типів. Однак цей процес потребує свого завершення і в ойконімії України, щоб суспільство могло до кінця збагнути нагальну потребу перейменувань ще багатьох заідеологізованих назв населених пунктів та повернути їм їхні історичні назви, а відтак – національну історичну пам'ять. Важливе розуміння цього на рівні політики держави Україна. Зокрема, з цією метою 9 квітня 2015 року було прийнято Закон України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні й заборону пропаганди їхньої символіки" (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>). Цим документом узаконено діяльність органів влади у справі очищення ойконімії України від ідеологічних нашарувань. Починаючи з 2015 року, активізувалася діяльність місцевих громад й окремих громадських активістів про

необхідність повернення історичних назв населеним пунктам.

Сьогодні процеси перейменування назв населених пунктів у топонімному просторі є симетричною відповіддю штучно й командно-адміністративно насадженим у радянський період українським поселенням задля, як уже зазначено вище, повернення історичної справедливості.

Саме в такому ключі написана й захищена у 2017 році дисертація Ольги Шульган "Ойконімія України ХХ століття (еко- та соціолінгвістичні аспекти)" [22]. Об'єктом дослідження були 10000 українських ойконімів ХХ–ХХІ століть із погляду законодавчо закріплених процесів перейменування. Дослідниця проаналізувала (окрім українських) фіксації ойконімів України ще й в іншомовних джерелах: польських, російських, угорських, чеських. Підрахунки показали, що в період декомунізації перейменування зазнали 1012 топонімів, із яких 969 населених пунктів та 43 райони (перейменовано два обласних центри: *Кіровоград* – на *Кропивницький*; *Дніпропетровськ* – на *Дніпро*). Отже, сьогодні адміністративно-територіальний устрій України (як внутрішня територіальна організація держави з поділом її на складові частини – адміністративно-територіальні одиниці, якими є назви міст, містечок, селищ міського типу, сіл) потребує оновленого реєстру назв. Маємо на увазі чинний сьогодні адміністративно-територіальний устрій [2], якому вже 10 років. І це має бути завершальним етапом в очищенні ойконімного простору України, у семантиці основ якого чітко прочитувалась би історично національна та історично мультикультурна мотивація. У Державному реєстрі географічних назв [6], який містить сьогодні 105000 ойконімів і який є автоматизованою системою обліку, усі назви мають бути закріплені з обов'язковим дотриманням і врахуванням усіх

нормативних законодавчих актів Верховної Ради України щодо найменувань і перейменувань.

Щоб правильно пояснити попередню неправомірність і насильницьку зміну назв населених пунктів у ХХ столітті, у дослідженні необхідно було вдатися до еколінгвістичних та соціолінгвістичних моментів. Як сама дисертантка, так і я (як науковий керівник) пробували разом аналізувати всі невиправдані ні лінгвістично, ні історично, ні культурно порушення з боку влади та спробували науково обґрунтувати назрілу декомунізацію назв населених пунктів України. Це необхідно для правильного функціонування та впорядкування всієї ойконімної системи, а також правописного унормування та нормативного використання назв населених пунктів органами державної влади з дотриманням стандартів української мови як державної.

Кожна з 1012, як уже сказано вище, назв населених пунктів періоду декомунізації зазнала вольового та політичного втручання з боку владного апарату (російського, угорського, румунського, польського) залежно від територій, до яких належали в першій половині ХХ століття певні частини нашої держави. Якщо угорські, румунські, польські перейменування зводилися до калькування українських назв та підлаштування їх під нормативну базу своїх ойконімних систем, то російські мали за мету поширення ідеології комунізму та атеїзму; ойконімія нашої країни зазнала згубного впливу росіянізації. Але в обох випадках українська мова із соціолінгвістичного погляду свідомо витіснялася з функціонування з офіційної та державної сфери побутування. Підтвердженням цьому є проаналізовані документи владних структур – постанови, укази, циркуляри, нормативні акти, тобто ті документи, які законодавчо запроваджували ці зміни. Штучні зміни питома українських назв населених пунктів розхитали й

послабили цілісність системи ойконімії України, нівелюючи лексико-семантичну та словотвірно-структурну унікальність її базових лексем і формантів. Через переселення мешканців сіл у міста (урбанізація) внаслідок індустріалізації кількість населених пунктів значно скоротилася, відбулося територіальне об'єднання кількох населення пунктів в одну адміністративну одиницю, а в окремих регіонах проводилася примусова депортація (як, наприклад, кримських татар із Криму) радянською владою її мешканців. Це призвело до адміністративного зняття з реєстрації понад 1000 назв населених пунктів. Зрозуміло, що такі назви поселень через фізичне зникнення самих об'єктів утрачалися та переходили в розряд пасивної лексики, стаючи номенами-історизмами. У довідниках адміністративно-територіального поділу (наприклад, [1]) вони поповнювали реєстр зниклих ойконімів. Позитивним моментом треба назвати мовну політику радянської влади в Українській РСР у 20-х-30-х роках під назвою "українізація". Зокрема, у згаданих довідниках адміністративно-територіального поділу назви населених пунктів були подані українською мовою.

Однак реформування назовництва у сфері ойконімії супроводилося штучним перекрученням назв, наприклад, дооформленням питома українського ойконіма російськомовним формантом чи його фонетичним варіантом. Затирала національну специфіку ойконіма внаслідок штучного перейменування відсутність мотивації ойконіма. Об'єднання населених пунктів уже в 40-х роках спричинило ліквідацію таких територіальних поселень, як хутори та колонії, назви яких містили важливу мовно-культурну інформацію про історію їхнього заснування.

Другу половину ХХ століття можна описати як період, коли ненормовані

та штучні перейменування назв поселень стали досить численними. Еколінгвістичний і соціолінгвістичний підхід до аналізу перейменувань дав змогу виявити в цей період порушення норм сучасної української літературної мови. Такого порушення зазнала ойконімія України на чотирьох рівнях: фонологічному, морфемно-словотвірному, лексико-семантичному та нормативно-правописному.

З кожним наступним десятиріччям (50-і-80-і роки) адміністративно-територіальний поділ України зазнавав дальшого згубного впливу радянської влади у сфері номінації поселень. Зокрема, топонімічна карта України була поповнена так званими "меморіальними" назвами, які прославляли комуністичних діячів та радянську ідеологію загалом. Автохтонні (питома українські) топоформанти та топооснови в основах ойконімів насильно замінювалися на російськомовні, заідеологізовані, політично заангажовані, вигідні для комуністичної й соціалістичної верхівки влади. Характер номінації поселень із лінгвістичного погляду був обмежений мінімальною кількістю словотвірних формантів та моделей. Архаїчні форманти на **-j(b)*, **-ovъ*, **-inъ*, **-ьn*, **-ьskъ*, **-any*, **-itji* були втрачені та замінені на нові кількісно обмежені словотвірні моделі з суфіксами: *-івка*, *-ка*, *-ове*, *-ине*.

Правда, завдяки колективній та історичній пам'яті поряд із новою, штучно утвореною офіційною назвою завжди паралельно продовжувала функціонувати питома рідномовна, характерна для певного регіону України зі збереженням національним місцевим колоритом. Перші намагання до повернення поселенням їхніх історичних назв зробили наприкінці ХХ століття (зі здобуттям Україною незалежності) місцеві органи влади здебільшого в західних областях України. На жаль, реалії, у яких виростало молоде покоління зі

засвоєними в пам'яті новими (перейменованими) назвами своїх міст, містечок і сіл, нівелювали в його свідомості первинну внутрішню форму автохтонного ойконіма. Це одна з причин того, що декомунізація назв не набрала масової підтримки та усвідомлення її необхідності з боку громадськості насамперед жителів деяких східних та південних областей України. Однак ситуація почала кардинально змінюватися з початком українсько-російської війни 2022 року, коли (маємо надію) вже остаточно викристалізувалася національна ідентичність українців.

Так звана еколінгвальна ойконімія України має сьогодні загальнонаціональні масштаби, проте з деякими регіональними особливостями, що зумовлено історично. Зокрема, у східних та південних регіонах (Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Херсонська області) та в Автономній Республіці Крим, тобто в зоні активних російсько-українських прикордонних контактів, еколінгвальна та соціолінгвальна ситуація в ойконімії потребує значного покращення. Іншу картину спостерігаємо в західних, північних і центральних областях держави. Показник рівня покращення ситуації з перейменуваннями поселень (повернення питомих, автохтонних назв) залежить від того, наскільки сильним є усвідомлення середовищем (мовним колективом) певної території взаємозв'язків питомих українських ойконімів з історичними, культурними, демографічними, соціально-історичними, психологічними умовами, в яких вони зароджувалися.

Еколінгвістичний підхід дав змогу врахувати ойконімні варіанти, структура яких може вказувати на етнічну належність (польську, румунську, кримсько-татарську, російську, угорську, німецьку) мешканців поселення чи засвідчувати у своїй основі антропонім (особистість

його першопоселенця чи засновника), тобто "правильність" перейменувань має обов'язково спиратися на джерельну базу та закони назвотворення: урахувати структурно-семантичну типологію, словотвірні моделі, мотивацію основи (апелятивну, топонімну чи антропонімну).

Було встановлено, що в назовничій сфері впродовж усього ХХ століття були порушені норми української літературної мови (фонетичні, лексичні, словотвірні) й ті самі принципи номінації поселень. Зокрема, відбулася різка зміна суто топонімічних принципів (фізико-географічних, історичних, культурних) на ідеологічні, які нівелювали багатомістову національну ідентичність назв населених пунктів. Система української ойконімії в радянський період зазнала неправомірних змін у структурі ойконімів у відсотковому співвідношенні від 1% до 10%. У цій шкалі, залежно від регіону, коливалося відхилення від норм української літературної мови та відхилення від критеріїв топонімної номінації.

Проаналізована наукова розвідка аналізу ойконімії України ХХ – початку ХХІ століть в еколінгвістичному та соціолінгвістичному аспектах показує позитивну динаміку змін, які відбулися в ойконімній системі. Відрадно, що дослідниця врахувала згубні наслідки незаконних перейменувань радянського періоду, спричинені відсутністю державного статусу української мови. Вона помітила та вказала на непослідовність деяких перейменовувальних дій у мовній політиці вже незалежної України, а також критично підійшла до аналізу роботи топонімічних комісій, які інколи дають органам державної влади нефахові рекомендації стосовно повернення історичних назв населеним пунктам.

Вважаємо, що сьогодні екологічний та соціолінгвістичний нормативний баланс у системі української ойконімії

можна забезпечити, керуючись такими принципами:

1) дотриманням норм чинного "Українського правопису" [19] у його новій редакції, яка подає уточнені й доповнені правила написання географічних назв українського та іншомовного походження [19], § 50, с. 77–80; § 85, с. 121, 124; § 148, с. 183; § 149, с. 183–186; § 150, с. 186–187; § 152, с. 188–190; § 153, с. 190–192, § 154, с. 192–196);

2) дотриманням рекомендацій Української ономастичної комісії [15; 18];

3) дотриманням Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" (Розділ VI "Застосування української мови як державної у власних назвах та іменах", стаття № 41) № 113–IX від 19.09.2019 р. [7];

4) дотриманням рекомендацій місцевих топонімічних комісій, які діють при органах державної влади на обласному рівні.

Лінгвокультурологічний напрямок в українській ойконімії.

До ономастичних досліджень, які почали з'являтися на початку ХХІ століття, варто віднести також новий напрям в українській ойконімії, суть якого полягає у виявленні культурно-історичного потенціалу, прихованого в назвах населених пунктів. Такий підхід до аналізу ойконімів (як і сам напрям) можна назвати лінгвокультурологічним. У кожному ойконімі, попри його етимологію, семантику твірної основи, структурний тип, ареал поширення тощо, міститься важлива антропоцентрична складова. Номінація кожного поселення завжди супроводжується її осмисленням людиною, наділенням назви додатковими народноетимологічними тлумаченнями, що виходять із її духовних потреб, тобто є потреба добути цю так звану фонову культурно-історичну інформацію (як лінгвальну, так і позалінгвальну).

Зрозуміло, що задля цього необхідно розробити методологію отримання такого типу інформації, тобто декодувати її.

У цьому лінгвокультурологічному ключі Віра Котович у 2020 році видала монографію "Ойконімія України як лінгвокультурний феномен" [8]. Ця праця є результатом захищеної докторської дисертації "Ойконімний простір України: ономастичний та лінгвокультурологічний аспекти" [9]. На відміну від традиційного системно-структурного та етимологічного підходу до аналізу назв поселень, авторка застосовує підхід антропоцентричний (культуроцентричний), під яким розуміє тісний зв'язок онімів із людською культурою (духовною, матеріальною) у кожному історичному періоді функціонування такого типу назв. Під цим кутом зору дослідниця розглянула 29730 ойконімів у внутрішній структурі яких, на її думку, прихована "культура світобачення, світорозуміння, а відповідно до цього – назвотворення і назвовідчуття" [9: 8–9]. Суть цього ономастичного напрямку відбиває нововведений термін "ойкокультуронім", який включає бачення ойконіма як мовно-культурного явища, указує на особливість його номінації та семантико-дериваційні характеристики. Ойконімний простір України розглянуто як віддзеркалення ментальності українців, їхнього україноцентричного світогляду. Дослідниця розробила структуру словникової статті для такого типу словника, як культурологічний. Вона створила концепцію, на основі якої ойконімія України може бути інтерпретована як лінгвокультурний феномен; також змодельувала лінгвокультурологічний портрет назв міських поселень (астіонімів). Важливим у роботі видається намагання встановити типологію апелятивного коду астіоніма. Зокрема, дослідниця визначила мотивувальні

основи для відапелятивних ойконімів, а саме: 1) ландшафтні назви; 2) назви артефактів; 3) локальні та етнічні назви; 4) службові або професійні назви [9: 17]. Ойкокультуроніми розглянуто з позицій культури назовництва (називання), зокрема з погляду вираження в назвах просторових, часових, символічних характеристик, духовного й творчого багатства номінаторів поселень. Проаналізовано ойконіми, які є локативними назвами з атрибутивними компонентами, ойконіми з прихованим сакральним смислом (мотивація назви лексемами на позначення сакральних споруд, колективними назвами осіб за їхньою належністю до парафій чи церков).

Підсумовуючи, зазначимо, що етнокультурний компонент (духовний, етнічний, історичний, національний, соціальний), закладений у процесі зародження та функціонування оніма, викликає бажання та спонукає до асоціативних і конотативних пояснень походження того чи того ойконіма. І в цьому полягає основна суть цього нового в Україні напряму мовно-культурних ономастичних студій, який може поєднати здобутки ономастики та лінгвокультурології з її принципами антропоцентризму та культуроцентризму.

Лінгвокультурологічний підхід в ономастичних дослідженнях має спиратися на суто лінгвістичний аналіз, щоб не призвести до помилкових трактувань ойконімів у народноетимологічному дусі. На переконання фахівців з ономастики, при цьому типу дослідженнях необхідно спиратися на структурно-семантичний та етимологічний аналіз, ураховуючи при цьому історичні форми та часові фонетичні зміни в ойконімах [5: 60].

Висновки та перспективи дослідження. Отже, завершивши огляд ономастичних напрацювань, які має сьогодні українська ойконіміка в трьох напрямках, можемо зробити для

кожного з них узагальнювальні висновки.

1. Стратиграфічно-ареальні дослідження. Вагомі напрацювання в цьому напрямку полягають у тому, що сьогодні в українській ойконіміці з'являються перші комплексні дослідження, у яких щораз більше заповнюється лакуна аналізу стратиграфії архаїчних типів ойконімів України. Такий підхід дає змогу показувати закономірний розвиток системи назв населених пунктів від найдавніших часів (X ст.) до сучасного XXI ст., що було зроблено завдяки вдосконаленій методології дослідження ойконімів у діахронному та ареальному аспектах. Найбільш виразно еволюцію ойконімів та їхню динаміку вдалося простежити для архаїчних моделей на: **j(ь)*, **-ovъ* / **-evъ*, **-inъ*, **-ьn*, **-ьskъ*, **-any* / **-jany*, **-itji*. Ареали поширення давніх типів українських ойконімів є невід'ємною частиною загальнослов'янських, а їхніми твірними основами почасти стають реконструйовані антропоніми, які мають відповідники в слов'янських мовах. У твірних основах ойконімів закладена етнокультурна інформація, яка вичленовується у вигляді незасвідченої антропонімії та реконструйованих апелятивів.

2. Соціо-, екоономастичні дослідження. Цей підхід сьогодні реалізовується завдяки симбіозу: 1) ономастичної, 2) еколінгвістичної, 3) соціальної та 4) хронологічної інформації. Розшифровуючи ці чотири підходи, зауважимо, що з ономастичного погляду дослідники враховують структурно-словотвірний, структурно-семантичний та мотиваційно-назвотворчий характер ойконімів; з еколінгвістичного – нормативно-правописний аспект з урахуванням критеріїв номінації; із соціального – ідеологічний підхід та мовну політику радянської влади (соціально-політична заангажованість, відбита в процесах номінації); з хронологічного – дату перейменування

назви населеного пункту та її закріплення.

3. Лінгвокультурологічні дослідження. Лінгвокультурологічні дослідження українського ойконімікону сьогодні мають характер поєднаних між собою антропоцентричної та системно-структурної парадигм. Важливим у становленні цього підходу стало формування понятійного та термінологічного апарату, за допомогою якого можна було б

описувати так звані онімні коди: антропонімні (індивідуальні, групові), меморіальні, ергонімні тощо; апелятивні (локально-етнічні, службові, ландшафтні та ін.). За допомогою ойконімного матеріалу зроблено модель лінгвокультурологічних портретів усіх українських міст (астіонімів), у яких прихований духовний, образний і символічний потенціал українців, відображена давня матеріальна культура та національне світобачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. АТУ 1947 – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. Інформаційно-статистичний відділ при Секретаріаті Президії Верховної Ради УРСР / відп. ред. М. Ф. Попівський. Київ: Українське видавництво політичної літератури, 1947. 1063 с.
2. АТУ 2012 – Україна: Адміністративно-територіальний устрій (станом на 1 січня 2012 р.) Верховна Рада України / заг. ред. В. О. Зайчука; відп. ред. Г. П. Скопненко; упоряд. В. І. Гапотченко. Київ: Парламентське видавництво, 2012. 784 с.
3. Бучко Д. Г. Українські топоніми на *-івці, -инці*: дис. ... канд. філол. наук: 10.661. Львів, 1972. 333 с.
4. Вербич С. О. Українська ономастика: перспективи розвитку. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 73–80.
5. Вербич С. Нова праця з ойконімії України (Котович В.В. Ойконімія України як лінгвокультурний феномен: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2020. 448 с.). *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Луцьк, 2021. Випуск 6 (21). С. 35–68.
6. ДРГН – Державний реєстр географічних назв. Державна служба України з питань геодезії та картографії: вебсайт. URL: <https://land.gov.ua/derzhavnyi-reiestr-geohrafichnykh-nazv/> (дата звернення: 15.03.2023).
7. ЗУ 2019 – Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної". Верховна Рада України: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 15.03.2023).
8. Котович Віра. Ойконімія України як лінгвокультурний феномен. Дрогобич: Посвіт, 2020. 448 с.
9. Котович В. Ойконімний простір України: ономастичний та лінгвокультурологічний аспекти: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.02.01. Луцьк, 2020. 43 с.
10. Купчинська З. О. Лексико-семантична і словотвірна структура географічних назв на *-ин, -ів* (територія України, Х–XX ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 1993. 18 с.
11. Купчинська З. О. Стратиграфія архаїчної ойконімії України. Львів: НТШ, 2016. 1278 с. + 56 картосхем.
12. Купчинский О. А. Украинские географические названия на *-ини* XIV–XX вв. (история возникновения, семантико-структурный анализ, статистика и география): автореф. дисс. канд. філол. наук: спец. 10.02.02. Одесса, 1974. 33 с.

13. Михайличенко Н. Є. Структурно-семантичні типи українських ойконімів із формантами *-ець, -иця*: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2011. 18 с.
14. Мриглод М. М. Становлення і розвиток моделей ойконімів Правобережної України з християнськими іменами в основах: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2002. 20 с.
15. Німчук В. В. Українська ономастична комісія: сьогодення і перспективи. *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Київ, 2012. Вип. 1 (16). С. 6–13.
16. Радьо Л. Н. Ойконіми України на **-jь (*-ja, *-je)* у Х-XX ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2004. 18 с.
17. Редьква Я. Світова ономастика і український контекст. *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Луцьк, 2020. Вип. 5 (20). С. 102–108.
18. УОК – Українська ономастична комісія: вебсайт. URL: <https://www.yok.ukr> (дата звернення: 15.03.2023).
19. УП 2019 – Український правопис / ред.: Є. І. Мазніченко, В. Є. Македон, С. В. Шарабанова, І. А. Яловнича. К.: Наукова думка, 2019.
20. Царалунга І. Б. Українські топоніми на *-ани (-яни)*: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2006. 17 с.
21. Царалунга І. Б. Українські топоніми на *-ани (-яни)*. Хмельницький: Авіст, 2007. 157 с.
22. Шульган О. В. Ойконімія України ХХ століття (еко- та соціолінгвістичні аспекти): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Запоріжжя, 2017. 20 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Ukrayinska RSR. Administratyvno-terytorialnyy podil na 1 veresnya 1946 roku. Informatsiyno-statystychnyy viddil pry Sekretariati Prezydiy Verkhovnoyi Rady URSR (1947). [Ukrainian SSR. Administrative and territorial division as of 1 September 1946. Informational and statistical department at the Secretariat of the Presidium of the Supreme Council of Ukr.SSR] / ed. by M. F. Popivs'kyu. Kyiv: Ukrayins'ke vydavnytstvo politychnoyi literatury. 1063 p. [in Ukrainian].
2. Ukrayina: Administratyvno-terytorialnyy ustriy (stanom na 1 sichnya 2012 r.) Verkhovna Rada Ukrayiny (2012). [Ukraine: Administrative territorial register dated 1 January 2012] / zah.ed.by V. O. Zaychuka; ed. by H. P. Skopnenko; uporyad. V. I. Napotchenko. K.: Parlaments'ke vydavnytstvo. 784 p. [in Ukrainian].
3. Buchko, D. H. (1972). Ukrayinski toponimy na *-ivtsi, -yntsi* [Ukrainian toponyms in *-ivtsi, -yntsi*]: PhD(c) thesis: 10.661. L'viv. 333 p. [in Ukrainian].
4. Verbych, S. O. (2010). Ukrayinska onomastyka: perspektyvy rozvytku [Ukrainian onomastics: Perspectives of development]. *Ukrayinska mova*. № 3. P. 73–80. [in Ukrainian].
5. Verbych, S. O. (2021). Nova pratsya z oykonimiyi Ukrayiny (Kotovych V.V. Oykonimiya Ukrayiny yak linhvokulturnyy fenomen: monohrafiya [New work in oikonymy of Ukraine] (Kotovych Vira *Oikonimiia Ukrainy yak linhvokulturnyi fenomen: monohrafiya* [Oikonymy of Ukraine as a linguocultural phenomenon: monograph]. Drohobych: Posvit. 448 p.). *Povidomlennya Ukrayinskoyi onomastychnoyi komisii. Nova seriya*. Luts'k. Vypusk 6 (21). P. 35–68. [in Ukrainian].
6. Derzhavnyy reyestr heohrafichnykh nazv. Derzhavna sluzhba Ukrayiny z pytan heodeziyi ta kartohrafiyi [State register of geographical names. State Service of Ukraine for Land Surveying and Cartography]: veb-sayt. URL:

-
- <https://land.gov.ua/derzhavnyi-reiestr-heohrafichnykh-nazv/> (reference date: 15.03.2023). [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy "Pro zabezpechennya funktsionuvannya ukrayinskoyi movy yak derzhavnoyi". Verkhovna Rada Ukrainy [Law of Ukraine "On Support of functioning of the Ukrainian Language as a State one. The Supreme Council of Ukraine]: veb-sayt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (reference date: 15.03.2023). [in Ukrainian].
 8. Kotovych, V. V. (2020). Oykonomiya Ukrainy yak linhvokulturnyy fenomen [Oikonymy of Ukraine as a linguocultural phenomenon]. Drohobych: Pósvit. 448 p. [in Ukrainian].
 9. Kotovych, V. V. (2020). Oykonomnyy prostir Ukrainy: onomastychnyy ta linhvokulturolohichnyy aspekty [Oikonym space of Ukraine: Onomastic and linguocultural aspects]: avtoref. dys. d-ra filol. nauk: 10.02.01. Luts'k. 43 p. [in Ukrainian].
 10. Kupchyn's'ka, Z. O. (1993). Leksyko-semantychna i slovotvirna struktura heohrafichnykh nazv na *-yn*, *-iv* (terytoriya Ukrainy, X–XX st.) [Lexico-semantic and derivational structure of geographical names in *-yn*, *-iv*: Territory of Ukraine in the tenth to twentieth centuries]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Lviv. 18 p. [in Ukrainian].
 11. Kupchyn's'ka, Z. O. (2016). Stratyhafiya arkhayichnoyi oykonimiyi Ukrainy [Stratigraphy of archaic oikonymy of Ukraine]. Lviv: NTSh. 1278 p. 56 maps. [in Ukrainian].
 12. Kupchyn's'kyi, O. A. (1974). Ukraynskye heohrafycheskye nazvanyia na *-ychi* XIV–XX vv. (ystoryia voznyknovenyia, semantyko-strukturnyy analiz, statystyka y heohrafyia) [Ukrainian geographical names in *-ychi* in the fourteenth to twentieth centuries: History of origin, semantic and structural analyses, statistics and geography]: avtoref. dyss. kand. filol. nauk: spets. 10.02.02. Odessa. 33 p. [in Ukrainian].
 13. Mykhailychenko, N. Ye. (2011). Strukturno-semantychni typy ukrainskykh oykonimiv iz formantamy *-ets*, *-ytsia* [Structural and semantic types of Ukrainian oikonyms with formants *-ets*, *-ytsia*]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Lviv. 18 p. [in Ukrainian].
 14. Mryhlod, M. M. (2002). Stanovlennia i rozvytok modelei oykonimiv Pravoberezhnoi Ukrainy z khrystyianskymy imenamy v osnovakh [Formation and development of models of oikonyms of Right-Bank Ukraine with Christian names in the basis]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Ivano-Frankivsk. 20 p. [in Ukrainian].
 15. Nimchuk, V. V. (2012). Ukrainska onomastychna komisiya: sohodennia i perspektyvy [Ukrainian Onomastic Board: present and prospects]. *Povidomlennia Ukrainskoi onomastychnoi komisii. Nova seriia*. Kyiv. Iss. 1 (16). P. 6–13. [in Ukrainian].
 16. Rad'ó, L. N. (2004). Oikonimy Ukrainy na **-j* (**-ja*, **-je*) u X–XX st. [Oikonyms of Ukraine in **-jъ*, (**-ja*, **-je*) in the tenth to twentieth centuries]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Ivano-Frankivsk. 18 p. [in Ukrainian].
 17. Redkva, Y. P. (2020). Svitova onomastyka i ukrainskyi kontekst [World onomastics and Ukrainian context]. *Povidomlennia Ukrainskoi onomastychnoi komisii. Nova seriia*. Luts'k. Iss. 5 (20). P. 102–108. [in Ukrainian].
 18. Ukrainska onomastychna komisiya [Ukrainian Onomastic Board]. URL: <https://www.uok.ukr> (reference date: 15.03.2023). [in Ukrainian].
 19. Ukrainskyi pravopys (2019). [Ukrainian Manual of Style] / red.: Ye. I. Maznichenko, V. Ye. Makedon, S. V. Sharabanova, I. L. Yalovnycha. K.: Naukova dumka. [in Ukrainian].

20. Tsaralunha, I. B. (2006). *Ukrainski toponimy na -any (-iany)* [Ukrainian toponyms in *-any (-iany)*]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Lviv. 17 p. [in Ukrainian].
21. Tsaralunha, I. B. (2007). *Ukrainski toponimy na -any (-iany)* [Ukrainian toponyms in *-any (-iany)*]. Khmelnytskyi : Avist, 2007. 157 p. [in Ukrainian].
22. Shulhan, O. V. (2017). *Oikonimiya Ukrainy XX stolittia (eko- ta sotsiolinhvistychni aspekty)* [Oikonymy of Ukraine in the twentieth century: Eco- and sociolinguistic aspects]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Zaporizhzhia 20 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 30.05.2023

Схвалено до друку: 29.09.2023

ЗМІСТ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО	7
Бондарчук К. С., Чумаченко О. А. Новаторство новели Івана Франка "Сойчине крило": гендерно-психологічний аспект	7
Василенко В. С. "Інакший світ": проза Наталени Королевої	21
Ковпик С. І. Модус спогад у художньому просторі творів Наталени Королевої	38
Пилипчук С. М. Літературно-фольклорні джерела "Притчі про приязнь" Івана Франка	48
Ткачук Ю. А. Апокрифічні та агіографічні легенди в збірці "Легенди старокиївські" Наталени Королевої: інтертекстуальний аспект	61
Чаплінська О. В. Міфологічний інтертекст у циклі "Легенди старокиївські" Наталени Королевої.....	70
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ	81
Божко І. С. Відомімі неологізми як засіб експресивності в онлайн-комунікації	81
Вербич С. О. Мікротопонімія Закарпаття – вагоме джерело етимологічних досліджень давнього українського антропонімікону	92
Гнатюк М. В., Харчук Л. В. Іменниковий наголос в українській мові: діахронія кодифікації (на матеріалі "Першої читанки для народних шкіл" А. рушельницького, О. Поповича, Б. Лепкого (1918))	105
Городілова Т. М. Word Order Strategies in The Old High German Negative Sentence	115
Гримашевич Г. І. Матеріали діалектологічної практики як джерело дослідження сучасних середньополіських говірок.....	128
Дем'янчук Ю. І. Інтеграція принципу детермінізму в систему cat-інструментів: корпусно-прикладний перекладознавчий підхід	142
Duszyński-Karabasz Н. Najnowsze tendencje w nazewnictwie wiejskich ulic (na przykładzie wikonimów gminy sicienko w województwie kujawsko-pomorskim)	154
Процик І. Р. С.К. "Русь" Ужгород – команда "Летючих учителів" та інші українські клуби срібної землі: назви закарпатських футбольних команд.....	167
Редьква Я. П. Українська ойконімія: стратиграфічно-ареальний, соціо-, економастичний та лінгвокультурологічний напрями	181
Сокіл-Клепар Н. В. Топонімікон бойківських пісень	196
Таран А. А. Тенденції розвитку семантики прикметників	207
Торчинський М. М., Торчинська Н. М. Систематизація частин мови з прикметниковим типом відмінювання в українській мові	216
Шитик Л. В., Юлдашева Л. П. Тенденції номінування творів української літератури для дітей та юнацтва	230
Юрса Л. В., Негер О. Б. Onomastic Space of Lesya Ukrainka's Correspondence	245